

در گفت‌وگو با رحمن قهرمان پور بررسی شد

اهمیت و تأثیر انتخابات ترکیه بر منافع ایران

اردوغان برای تهران یک «تهدید بزرگ» و یک «فرصت بزرگ» است

ایران مانند دیگر کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای به انتخابات ریاست‌جمهوری ترکیه چشم دوخته است. همه این کشورها به‌خوبی می‌دانند خروجی این انتخابات چه معنایی برای منافع و امنیت ملی آنها در بر خواهد داشت. از شواهد امر چنین برمی‌آید که ایران با وجود سکوت سیاسی و دیپلماتیک و حمایت‌نکردن آشکار از اردوغان در جریان رقابت‌های انتخاباتی، در چند ماه گذشته به صورت چراغ خاموش در دوگانه « اردوغان - اوغلو، حتما نگاهی دیپلماتیک به نتیجه این انتخابات دارد؛ برخی کارشناسان می‌گویند ایران تمایل به پیروزی اردوغان دارد و بعضی دیگر معتقدند پیروزی رقیب اردوغان اهمیت بیشتری دارد. به هر حال بی‌شک انتخاب مردم ترکیه هر چه باشد برای ایران قابل توجه و مشخص‌کننده ظرفیت‌های دیپلماتیک خواهد بود. در همین زمینه تلاش‌های مشترک مسکو و تهران با هدف عادی‌سازی روابط دمشق- آنکارا از طریق ائتلاف چهارگانه (روسیه -ترکیه -ایران -سوریه)، نشان می‌دهد که اکنون روسیه و ایران نگران از به‌هم‌خوردن موازنه سیاسی آنکارا بین تهران و مسکو با واشنگتن و ناتو هستند. در این زمینه برخی پیروزی کمال قلیچدار اوغلو را مترادف تقویت حوزه نفوذ غرب با محوریت ناتو و آمریکا در ترکیه و کنارمرزهای ایران می‌دانند؛ اما به واقع آیا پیروزی کمال قلیچدار اوغلو و شکست اردوغان چنین معنایی را در سیاست خارجی به دنبال خواهد داشت؟ این سؤالی است که «شرق» پاسخش را در گفت‌وگو با رحمن قهرمان پور پی گرفته است. در گپ‌وگفتی که با این تحلیلگر ارشد مسائل ترکیه داشتیم، سعی شده از منظر منافع و امنیت ملی ایران هر دو سناریوی پیروزی و شکست رجب طیب اردوغان بدون جهت‌گیری خاصی و تأثیر آن بر تغییر سیاست خارجی منطقه‌ای ترکیه و آینده مناسبات تهران-آنکارا را به بوته تحلیل ببریم.

◆ **انتخابات فردا (یکشنبه) در ترکیه، نه‌تنها برای مردم این کشور بلکه برای منطقه و جهان نیز اهمیت دارد؛ چراکه روند و مسیر تحولات در غرب آسیا، منطقه قفقاز، شمال آفریقا و حتی آینده جنگ اوکراین را هم ترسیم می‌کند. پس بدیهی است که به طریق اولی این انتخابات روی همسایگان ترکیه و به شکل مشخص مناسبات دوجانبه تهران -آنکارا اثرگذار باشد؛ تا جایی که منافع ایران در مناطق پیرامونی از قریباغ گرفته تا سوریه و عراق به شکل مستقیمی با پیروزی اردوغان یا کمال قلیچدار اوغلو گره خورده است. از این منظر و به باور شما اساسا اهمیت و تأثیر این انتخابات بر منافع ایران تا چه حد جدی است؟**

کوتاه می‌گویم که تأثیرات به‌شدت جدی است؛ اما این تأثیرات آتی نخواهد بود.

◆ **به آتی بودن تأثیرات انتخابات ترکیه بر منافع ایران خواهیم پرداخت؛ ولی عجالتا میزان اثر چقدر است؟**

واقعیت انکارناپذیر این است که به هر روی پیروزی اردوغان یا قلیچدار اوغلو در انتخابات فردا یکشنبه واجد فرصت‌ها و چالش‌های خاص خود برای ایران خواهد بود و از این منظر دولت‌مردان، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران سیاست خارجی کشورمان باید با لحاظکردن این تفاوت‌ها، سیاست خارجی ایران را در برابر تغییرات احتمالی در کشور همسایه ترکیه، چه با پیروزی اردوغان و چه اوغلو آماده کنند. به‌ویژه آنکه شاید ترکیه مهم‌ترین همسایه‌ای است که روی تمام مناسبات ایران تأثیر مستقیم دارد؛ تا جایی که موضوع آب‌وهوا و محیط زیست ما هم به تحولات و عملکرد دولت در ترکیه گره خورده است. پس بدیهی است که این انتخابات و هرگونه تغییر و تحولی در ترکیه به شکل مستقیم روی مناسبات منطقه‌ای، سیاست خارجی و حتی رویکردهای نظامی و دفاعی ایران اثر خود را دارد؛ اما اگر به شکل مصداقسی و جزئی به این

پیروزی اردوغان یا اوغلو؟

واقعا نمی‌توان به صورت تک‌کلمه‌ای به این سؤال پاسخ داد و گفت پیروزی اردوغان برای منافع ایران بهتر است یا قلیچدار اوغلو. به‌ویژه آنکه در ایران هم تعاریف متفاوت، متعدد، متنوع و گاه متضادی از منافع و امنیت کشور مطرح می‌شود و هرکدام از زاویه دید سیاسی خود به موضوع منافع و امنیت ملی ایران نگاه می‌کنند. با توجه به همین اختلافات است که برخی پیرو سؤال اول ششما، پیروزی مجدد اردوغان را در راستای منافع ایران تعریف می‌کنند و برخی برعکس، پیروزی کمال قلیچدار اوغلو را سناریوی مطلوب‌تری برای تحقق منافع ایران می‌دانند. در کل من اعتقاد دارم که آقای اردوغان برای ما یک تهدید بزرگ و درعین‌حال یک فرصت بزرگ است؛ چراکه او در دوران تحریم‌ها علیه ایران در برابر آمریکا ایستادگی کرد و تحریم‌ها را اعمال نکرد و به هالک بانک اجازه داد که تحریم‌های ایالات متحده را دور بزند؛ تا جایی که باعث شد هالک‌بانک چندین میلیارد دلار در آمریکا جریمه شود و رئیس آن دستگیر شود. هیچ مقام سیاسی و هیچ کشوری حاضر نیست این ریسک را انجام دهد. وقتی اردوغان در اوج تحریم‌ها می‌گوید مسئله انتقال سوخت ایران را حل می‌کنیم یا در قطع‌نامه تحریمی علیه ما رای منفی می‌دهند، حکایت از این دارد که اردوغان برای ما به‌ویژه در حوزه تحریمی یک فرصت بوده است؛ درعین‌حال همین اردوغان می‌تواند یک تهدید هم باشد؛ چون همین اردوغان به خاطر بلندپروازی در جنگ قریه‌باغ به علی‌اف کمک می‌کند و در عراق و در سنجار با ایران و نیروهای همسو مانند حشدالشعبی درگیر می‌شود یا در سوریه، ارتش ترکیه وارد مناطقی از این کشور (سوریه) می‌شود و به دنبال آن ترکیه در دیگر مناطق سوریه علیه ایران وارد عمل شد و حتی با نیروهای حزب‌الله هم درگیری مستقیم پیدا کرد.

◆ **و کمال قلیچدار اوغلو چطور؟**

کمال قلیچدار اوغلو در قیاس با اردوغان برای ایران، هم تهدیدات کمتری دارد و هم فرصت‌های کمتری.

◆ **چرا؟**

چون قلیچدار اوغلو پیرو سنت کمالیستی و همان شعار معروف اتاتورک است که می‌گوید «صلح در خانه همان صلح در بیرون است». اردوغان از سال ۲۰۱۰ به بعد خلاف این سنت اتاتورکی عمل کرد و قلیچدار اوغلو تلاش می‌کند تا سیاست ترکیه را به همان مدار کمالیسم سابق بازگرداند. پس در واقع کمال قلیچدار اوغلو اهل ریسک و خطرکردن مانند اردوغان نیست و از همان آغاز جنگ داخلی در سوریه هم بارها گفته بود که سیاست اردوغان در سوریه اشتباه است. به همین دلیل طیف گسترده‌ای از جریان‌های ضدجنگ و صلح‌طلب در ترکیه اکنون بدنه آرای قلیچدار اوغلو را تشکیل می‌دهند. چون قلیچدار اوغلو نمی‌خواهد مثل اردوغان ریسک کند و به تعشش تهدید کمتری برای ایران در منطقه دارد، فرصت‌های او نیز به همان اندازه برای تهران کم است. یعنی اگر وزی برسد که ما نیاز داشته باشیم که قلیچدار اوغلو یا باباجان در مقابل غرب بایستند و تحریم‌ها را دور بزنند؛ آنها چنین ریسکی نخواهند کرد.

◆ **به افتراقات و نقاط اختلافی سیاست اردوغان و قلیچدار اوغلو مشخصا در قبال ایران اشاره کردید. اما به همان سؤال قبلی بازگردیم. آیا بر مبنای فضای دوقطبی ترکیه و تقابل «اردوغان -**

اوغلو» باید بپذیریم که در صورت پیروزی جریان اپوزیسیون به ناکاه سنت کمالیستی و اتاتورکی دوباره اعمال خواهد شد و دست ایران در پوست گردو می‌ماند؟

به سؤال مهمی اشاره کردید. در این رابطه باید به دو نکته اشاره کرد. اول اینکه گفته‌ها، مواضع و شعارهای انتخاباتی در فضای رقابتی کاملا متفاوت از دوره به‌قدرت‌رسیدن افراد است. اگر کمال قلیچدار اوغلو در انتخابات فردا به قدرت برسد با واقعیت‌های میدانی، هم در داخل، هم در منطقه و هم در مناسبات جهانی روبه‌رو خواهد بود. آن زمان دیگر شعار جواب نمی‌دهد. باید برای حل‌وفصل تک به تک چالش‌ها، مشکلات و بحران‌ها از شعار عبور کند و سیاست‌های عینی و کاربردی را به کار ببرد. پس این امکان وجود دارد که برخلاف دوره رقابت‌های انتخاباتی در مواردی کمال قلیچدار اوغلو در همان مسیر اردوغان گام بردارد. برای مثال زمانی که ترامپ در آمریکا به قدرت رسید با وجود همه ناسزاهایی که به او‌باما می‌گفت، در عمل همان سیاستی را در مقابل چین در پیش گرفت که او‌باما دنبال می‌کرد. همین‌طور بایدن، رئیس‌جمهور فعلی ایالات متحده نیز با وجود تنش‌هایی که با ترامپ داشت، همان مسیر را برای خروج از افغانستان ادامه داد. حتی در قبال برجام و ایران هم مشابه همان سیاست ترامپ پی گرفته شد. در نتیجه اوغلو هم نمی‌تواند از فرصت‌هایی که اردوغان به وجود آورده و برای آنها هزینه کرده است به راحتی بگذرد. پس اگر چه جهت‌گیری سیاست خارجی ترکیه ممکن است تغییر نکند، اما اولویت‌های آن تغییر خواهد کرد. در عین حال باید به این نکته مهم نیز اشاره کرد که حتی اگر نهایتا کمال قلیچدار اوغلو با پیروزی در انتخابات به دنبال تغییر برخی از سیاست‌های اردوغان باشد، این تغییر به ناکاه و فوری روی نخواهد داد، بلکه به یک بازه زمانی و دوره گذار نیاز دارد. به همین دلیل بازگشت به سنت کمالیستی، اولا به صورت تمام و صد درصدی اجرا نخواهد شد و ثانیا به صورت فوری و کوتاه‌مدت محقق نمی‌شود. پس قرار نیست که با پیروزی کمال قلیچدار اوغلو همه‌چیز به‌ناگاه در منطقه تغییر کند. ناگفته نماند که اردوغان نزدیک ۲۰ سال است در قدرت حضور دارد و تقریبا رویه کنونی نتیجه دو دهه آزمون و خطا و صرف هزینه بسیار از جیب مردم ترکیه است و به موازات آن کمال قلیچدار اوغلو، سیاست‌مداری است که تازه می‌خواهد الفبای حوزه سیاست‌ورزی و کشورداری را بیاموزد. پس طبیعی است که قرار نیست همه آن چیزی که اردوغان طراحی کرده و به پیش برده است در صورت پیروزی اوغلو یکباره کنار گذاشته شود. ضمنا سیستم بوروکراسی و بوروکراتیک در هر کشوری یک مانع برای فرسایشی شدن تغییرات از نگاه رهبر جدید است. از همه مهم‌تر کمال قلیچدار اوغلو برآمده از یک ائتلاف چندحزبی است. در نتیجه اگر او (کمال قلیچدار اوغلو) می‌خواهد این ائتلاف پابرجا بماند باید نظرات، منافع و دیدگاه‌های تمام احزاب حاضر در ائتلاف اپوزیسیون را مدنظر قرار دهد؛ بنابراین طبیعی است که نمی‌توان این انتظار را داشت کمال قلیچدار اوغلو به سرعت سیاست‌های منطقه‌ای ترکیه را از ریل خود خارج کند و با برهم‌زدن توازن بین روسیه و ایران با ناتو و آمریکا، اصطلاحا دست تهران یا حتی مسکو را در پوست گردو بگذارد.

ادامه در صفحه ۵

The Longines Legend Diver Watch

Elegance is an attitude

لونژین
LONGINES

SARMAN CO.

1832 Dr. Shariati Ave. Next to Pol-E-Roomi Tehran IRAN

Tel.: +98 21 226.137.52